

De Hoofddirecteur van de Dienst Justitiële inrichtingen (dhr. P. Hennephof) nam de honneurs waar voor de Staatssecretaris van Veiligheid & Justitie. Daarnaast kwamen aan het woord dhr. U. van de Pol (rechtsprekend lid van de RSJ), dhr. M. Februari (schrijver/rechtsfilosoof) en de heer M. Dullaert (ombudsman). De presentaties van voornoemde spreker zijn beschikbaar op de site www.commissievantoezicht.nl/nieuws_lijst/2657/.

Tijdens het middagprogramma gingen de aanwezigen uiteen in 6 discussiegroepen. De onderwerpen die in de discussiegroepen aan de orde werden gesteld hadden betrekking op diverse aspecten van het overkoepelende thema "kwaliteitsontwikkeling". Aan de hand van een aantal vragen/stellingen vond discussie plaats onder leiding van een voorzitter. De uitkomsten zijn uitgewerkt en vormen voor de Klankbordgroep belangrijke input voor het opstellen van een notitie/beleidsdocument over kwaliteitsontwikkeling ten behoeve van Commissies van Toezicht.

Voor de themadag hadden zich bijna 200 personen aangemeld. Op enkele commissies na waren alle Commissies van Toezicht vertegenwoordigd. Naast de leden van Commissies van Toezicht en de secretarissen, waren ook De Dienst Justitiële inrichtingen en de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming op directie- c.q. bestuursniveau vertegenwoordigd, evenals de Inspectie voor Veiligheid & Justitie.

Standpunt t.a.v. conceptwetsvoorstel wijziging beginselenwetten

- standpunt KBG t.a.v. Masterplan
- brief aan vaste Kamercommissie V&J
- uitleg aan CvT's over positie Klankbordgroep

Praktijkgeoriënteerde basiscursus Penitentiair recht voor leden van Commissies van Toezicht

In 2013 werd wederom een Praktijkgeoriënteerde cursus Penitentiair recht gegeven, dit keer speciaal voor leden van Commissies van Toezicht die nog geen cursus op penitentiair gebied gevolgd hebben of nog geen jarenlange ervaring binnen Commissies van Toezicht hebben opgedaan. De basiscursus biedt onder andere een korte toelichting op de penitentiaire wetgeving en de voorgestelde wijzigingen daarin, het Masterplan DJI 2013-2018, de rechtspositie van gedetineerden, actualiteiten in relatie tot de tenuitvoerlegging, vormen van toezicht en toezichthoudende instanties en jurisprudentie.

De basiscursus werd gegeven door dhr. Mr. C. Petiet en mw. Mr. H.A.J.M Versteeg (docenten strafrecht- en penitentiair recht aan de Vrije Universiteit te Amsterdam) op 19 juni 2013. Eén van deze docenten is tevens lid van de Klankbordgroep. De Dienst Justitiële inrichtingen faciliteert de praktijkgeoriënteerde avondcursussen.

Inventarisatie onder Commissies van Toezicht

In het verslagjaar heeft de Klankbordgroep een aantal inventarisaties gehouden onder Commissies van Toezicht teneinde hen in de gelegenheid te stellen input aan te leveren.

- In januari deed de Klankbordgroep middels een brief een oproep aan de Commissies om onderwerpen aan te dragen voor de Landelijke themadag Commissies van Toezicht 2013. Hierop zijn meerdere reacties gekomen die de Klankbordgroep ter harte heeft genomen.
- In juli vroeg de Klankbordgroep aan de commissies om ten behoeve van het werkprogramma advisering 2014 van de RSJ suggesties aan te dragen voor onderwerpen die zich lenen voor advisering. Van deze mogelijkheid heeft een aantal commissies gebruik gemaakt. De suggesties zijn gebundeld voorgelegd aan de RSJ.
- In juli zette de Klankbordgroep een beknopte enquête uit onder de commissies over de communicatie tussen de Klankbordgroep en de commissies. De Klankbordgroep wilde hiermee peilen welke informatiebehoeften de commissies hebben en of de bestaande communicatie verbetering behoeft. In grote lijnen kwam als resultaat naar voren dat de bestaande wijze van communiceren voldoet.

Overleg met diverse instanties

Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming

In maart en oktober 2013 voerde een delegatie van de Klankbordgroep overleg met het bestuur van de RSJ. Van RSJ-zijde namen de voorzitter, de directeur, een adviseur en een aantal leden deel aan het overleg. Het overleg stond in het teken van het uitwisselen van informatie over elkaars activiteiten en actuele ontwikkelingen op het terrein van Commissies van Toezicht. Het overleg was ook bedoeld om af te tasten waar mogelijkheden tot samenwerking/gezamenlijk optrekken te liggen en mogelijkheden om gebruik te maken van elkaars expertise. Zo heeft de Klankbordgroep gehoor gegeven aan de vraag van de RSJ mee te denken over geschikte onderwerpen die zich lenen voor het werkprogramma advisering 2014 van de RSJ. Ook hebben de RSJ en de Klankbordgroep elkaar tussentijds geïnformeerd over hun standpunt ten aanzien van het conceptwetsvoorstel tot wijzigingen van de penitentiaire beginselenwetten. De Klankbordgroep heeft daartoe desgevraagd ook bij brief aan de RSJ gemeend te moeten reageren op de voorgenomen wijzigingen van de RSJ-Instellingswet, die ingrijpende gevolgen heeft voor de RSJ. De RSJ heeft de Klankbordgroep ook betrokken bij de totstandkoming van de toetsingscriteria voor het Gevangeniswezen. Deze toetsingscriteria zijn tijdens de themadag in november gepresenteerd en uitgereikt.

Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie

Op uitnodiging van de Staatssecretaris vond in januari en december 2013 overleg plaats met de Klankbordgroep. Aan dit overleg nam een aantal leden van de Klankbordgroep en de landelijk coördinator Commissies van Toezicht deel. Van de zijde van de Klankbordgroep werd dit overleg zorgvuldig voorbereid in de vorm van een notitie met bespreekpunten en concrete vragen aan de Staatssecretaris. Zaken die tijdens dit gesprek aan de orde kwamen waren onder meer de Landelijke themadag CvT's 2013, de samenwerking met de RSJ (wijziging RSJ- Instellingswet), de betrokkenheid van de CvT's bij wetgevingstrajecten, het belang van bemiddeling door maandcommissaris, cursus mediationvaardigheden, aanpassing vacatiegelden & de aansprakelijkheid van CvT-leden tijdens hun werkzaamheden in de inrichting.

Deelname aan overleg met National Preventive Mechanisms(NPM-Opcat)

In 2006 is Opcat in werking getreden, het optional protocol bij de UN Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT).

Het doel van Opcat is het voorkomen van foltering of onmenselijke of vernederende behandeling en bestraffing. In Nederland ligt de nadruk op het signaleren van risico's en aandachtspunten ten aanzien van onmenselijke en vernederende behandeling. Het Opcat verplicht de lidstaten een of meer National Preventive Mechanism (NPM's) aan te wijzen die regelmatig bezoeken brengen aan plaatsen waar personen verblijven van wie de vrijheid is ontnomen. Daarnaast adviseren NPM's de regering over wetgeving ter zake. Nederland heeft gekozen voor een constructie waarbij 6 (in 2013 bestaande organen (IVenJ, RSJ, IGZ, IJZ & CITT) aangevuld met vier toehoorders (KBG, Nationale Ombudsman, CvT politiecellen, CvT militaire detentie) het NPM vormen.

Opcat vraagt om monitoring: het preventief bewaken van mensenrechten en 'goede bejegening'.

In het verslagjaar 2013 heeft de klankbordgroep van de commissies van toezicht in de rol van toehoorder wederom deelgenomen aan het NPM Opcat overleg.

De verslagen van die vergaderingen zijn ter kennis gebracht van de leden van de klankbordgroep en de activiteiten van de klankbordgroep worden via het kenniscentrum voor de commissies van toezicht ter kennis gebracht van die commissies. In het periodieke overleg met de RSJ van de klankbordgroep is het onderwerp 'NPM Opcat' een vast agendapunt.

In het begin van 2013 is het sinds 2008 bestaande format- als leidraad voor het op grond van de beginselenwet verplichte jaarverslag van commissies van toezicht- aangepast. Een van die aanpassingen is punt 8 uit het nieuw format:

"Algemene conclusie van NPM jaarverslag met daarin ook aandacht voor zaken die goed gaan en zaken die nog beter kunnen."

In een brief van de hoofddirecteur van DJI, dhr. Hennephof, wordt die aanpassing nadrukkelijk in een Opcat perspectief geplaatst en gevraagd dat toe te passen bij het opstellen van het jaarverslag met ingang van het verslag over 2012.

Aan het einde van 2013 moet vastgesteld worden dat met die aanpassing in de jaarverslagen nauwelijks iets gedaan is. Met steun van de inspectie van IVenJ en de RSJ zal in 2014 een nieuwe, meer aansprekende kop voor het format jaarverslag gemaakt worden en dat zal begeleid worden door een stevige introductie met voldoende handreikingen voor Opcat-proof toezicht en daarover verslag uitbrengende jaarverslagen. Die introductie is ook een taak voor de klankbordgroep. In de inleiding van de gedragscode voor de commissies van toezicht bij justitiële inrichtingen staat:

Een fatsoenlijke samenleving wordt wel omschreven als een samenleving waarin mensen niet worden vernederd door instituties. Dat wil zeggen dat instituties op een respectvolle manier met mensen omgaan: ze maken noch met hun formele regels en bepalingen noch met hun gedrag in concrete situaties inbreuk op het respect dat aan alle mensen op grond van hun mens zijn is verschuldigd.

De samenleving mag zulk fatsoenlijk en integer optreden in het bijzonder verwachten van inrichtingen die verantwoordelijk zijn voor het insluiten of gevangen houden van mensen. En datzelfde geldt nog eens te meer voor de commissies die toezicht houden op de gang van zaken in dergelijke inrichtingen. Met het detineren oefent de staat macht uit en grijpt krachtig in het leven van mensen in; daar staat de plicht tegenover de detentie naar behoren te laten verlopen."

Dat biedt voldoende kader voor het Opcat-proof maken van het door die commissies uitgeoefende toezicht. Het ligt in de rede te focussen op het niet onnodig toevoegen van leed waarbij de nota 'kader voor het maatschappelijk toezicht op de tenuitvoerlegging van straffen en maatregelen en de RSJ brochure 'Beginselen van goede bejegening' voldoende handvatten bieden.

Het thema van de landelijke dag voor de commissies van toezicht in november 2013 was zoals eerder aangegeven 'De kwaliteit van het toezicht'. Dat heeft bouwstenen opgeleverd voor de nog op te stellen notitie 'Kwaliteitsontwikkeling Commissie van toezicht'. Het expliciteren van het toezicht krijgt daarin een nadrukkelijke plaats onder andere middels het verdelen van portefeuilles in de toezichtsfunctie en het onderwerpen van thema's aan een audit. Het NPM Opcat perspectief past daar uitstekend in. Bewustwording van dat NPM Opcat perspectief bij de commissies van toezicht is vooreerst een belangrijk aandachtspunt voor de landelijke klankbordgroep van die commissies van toezicht.

Deelname aan CvT-bijeenkomsten

In november 2013 was namens de Klankbordgroep het lid met de portefeuille Jeugd aanwezig bij het overleg van de voorzitters van de Commissies van Toezicht binnen de sector Jeugd. Dit overleg stond onder voorzitterschap van de Sectordirectie JJI van de DJI. Tijdens dit overleg kwam onder meer een presentatie van de visie op het orthopedagogische leefklimaat, het onderzoek van het WODC (audit prestatie indicatoren) en het Masterplan aan de orde.

Sinds 2001 vinden er ook bijeenkomsten plaats georganiseerd door de RSJ met de beklagcommissies, waarbij, los van concrete beklag zaken, de meest uiteenlopende onderwerpen op het terrein van het beklag- en beroepsrecht aan de orde komen. Tevens is er tijdens deze bijeenkomsten op het tbs- en jeugdterrein gelegenheid om van gedachten te wisselen over mogelijk aanwezige knelpunten.

Tijdens de bijeenkomst op het tbs-terrein is onder meer gesproken over vaak voorkomende en vermijdbare klachten, het beperkte beklagrecht dat onder de Bvt geldt, de vraag of digitale bestanden van verpleegden zijn aan te merken als post, de vraag of op een zogenoemde Bopz-patiënt in een tbs-kliniek de Wet Bopz of de Bvt van toepassing is, misbruik van beklagrecht en het gebruik van de zogenoemde vacutainer bij urinecontroles.

Tijdens de bijeenkomst op het jeugdterrein is onder meer gesproken over vaak voorkomende en vermijdbare klachten, tijdens in vrijheid ingediende klachten, voor beklag vatbare verlobbeslissingen, de bepaling van de hoogte van een tegemoetkoming in geval van gegrondverklaring van een beklag en hoe om te gaan met door ouders van jeugdigen ingediende klachten.

Door het jaar heen bezoekt de Landelijk Coördinator CvT's de Bureaus CvT's, woont vergaderingen/zittingen bij om ook op die manier regionaal feeling te houden met de doelgroep en te weten wat er speelt bij de CvT-leden en de inrichtingen.

